

ÇEK-AL

Polonya'da ne oluyor?

ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Gus Hall

Başlamadan önce, Polonya'daki son gelişmelere uzaktan baktığımızı ve bunun yargılarımızı renklendirebileceğini hepimizin akılda tutmasını önermek isterim. Sosyalizm kuruculuğunun deneyimine ya da sorumluluğuna sahip olmadığımızdan, bizim gözlemlerimiz bir bakıma kenardan yapılan partizan gözlemler olarak dikkate alınmalıdır.

Bu gelişmeleri tartışmak, ABD'nin ve dünya kapitalizminin onları sömürmek için eşi görülmemiş çabaları yüzünden gerekli ve önemlidir. Polonya'daki son gelişmeler ABD'deki, hatta tüm dünyadaki anti-sosyalist güçler için bir odak noktası oldu.

Bu gerici, anti-sosyalist öğeler, halkı, Polonya'daki gelişmelerin, sosyalizmin işlemediğinin ve işleyemeyeceğinin kesin kanıtı olduğuna ikna etmek için fazla mesaiyle çalışıyorlar. Sosyalist sistemin başarısız olduğunu "kanıtlamak" için Polonya'daki güçlülere yapıştılar. Ve kirli iftiralarını satmak için her taktiği, Büyük Yalan'ın her türünü ve her kamu kanalını kullanıyorlar.

Biz Polonya'daki gelişmelerle tam tersi nedenlerden ilgileniyoruz. Biliyoruz ki doğru ve gerçek veriler, sorunun sosyalist sistemin kendisinde yatmadığına kanıttır. Tersine, sorunlar yönetimin bazı yanlışlarının ve zayıflıklarının, bir bakıma sosyalist gelişmenin bazı ilkeleleriyle çelişen yanlışların sonucudur. Polonya yönetiminin düştüğü zayıflıklar ve yanlışlar, sosyalizmde kaçınılmaz olan zayıflıklar ve yanlışlar değildir. Bunlar, Polonya'da sosyalizmin inşasına özgü koşulların ürünüdürler.

Tarihsel çerçeve

Polonya'da ne olduğunu anlamak için önce, günümüzdeki gelişmeleri tarihsel bir çerçeve içinde düzgün perspektifine oturtmak gereklidir. Halkın sahip olduğu temel insan haklarını dikkate almadan, yaşamın niteliğini ölçmek hiçbir toplumda olanaklı değildir.

Polonya'da hiç işsizlik yoktur. Kendi seçimine uygun, hiçbir zaman işsiz kalma korkusu olmadan bir işinin olması, her Polonya vatandaşına anaya-

*Bu yazı, Gus Hall'un
17 Eylül'de yaptığı
konuşmanın metnidir.*

*ABD KP'nin
aylık yayın organı
Political Affairs dergisinin
Ekim 1980 tarihli
sayısından çevrildi.
Polonya'daki gelişmeler
tehlikeli ve olumsuz
yönler taşıyor.*

*Ancak bunlardan ders çıkarılırsa,
dünya komünist hareketi içinde
yanlışlar açıkça eleştirilirse,*

*emperyalizmin
beklediğinin tersine,
sonuç iyiye gidecektir.*

*Gus Hall yoldaşın
Polonya konusundaki
açık eleştirileri,
yapıcı tutumu*

bu yönde bir göstergedir.

*Yürükoğlu yoldaşımızın
10 Eylül'de yaptığı konuşma
"sosyalizm üstün gelecektir"
diye bitiyordu.*

*Gus Hall yoldaşın
17 Eylül'de yaptığı konuşma da
aynı sözlerle bitiyor.*

*Bu güzel rastlantı da
gösteriyor ki,*

*dünya komünist hareketinin,
bugünkü dağılmışlığını gidermenin,
birliği pekiştirmenin
yolu açıktır.*

sayla garanti edilmiştir.

Polonya'da eşit işe eşit ücret ve garanti alınmış fırsat eşitliği vardır. Bu, ırkçılığın ve özellikle, sosyalizm öncesi Polonya'dan kalan anti-Semitizmin yok edilmesinin sonuçlarından biridir.

Her Polonya vatandaşının, tümü hükümetçe ödenen yaşlılık ve sakatlık sigortası hakkı vardır. Erkekler 60, kadınlar 55 yaşında emekli olabilirler.

Her Polonya vatandaşının, masraflarının tümü hükümetçe ödenen eğitim, eksiksiz sağlık bakımı hakkı vardır.

Her Polonya vatandaşı gelirin %5 kadarını aşmayan bir masrafla evde oturma hakkına sahiptir. Açlık, yoksulluk, gerçek gecekondular yoktur.

Bu kazanımlar, Polonya'nın İkinci Dünya Savaşı sırasında hemen hemen tümünden yıkıma uğramış ülkelere biri olduğu çerçevesi içinde görülmelidir. Naziler, Sovyet Kızıl Ordusu'nca yenilip, dışarı sürülürken Polonya'nın endüstrisi, kentleri, kasabaları ve köyleri, hastahaneleri, okulları, çiftlikleri ve hayvan sürülerini yıkıma uğramıştı ve toprakları yıkıntıyla doluydu.

Savaşın sonra Polonya halkı — eski Nazilerce katledilmiş ve sakatlanmış milyonlar — yığıl ve kararlı bir biçimde, sosyalist bir temelde ülkelerini yeniden inşa etmeye başladı.

Kapitalizmden ve feodalizmin artıklarından miras alınan geri, endüstrisi gelişmemiş bir ülkede modern bir sosyalist toplum inşa etmeye başladılar.

Kısıtlı doğal kaynaklarla sınırlı olarak ve savaşın yıkımının yükü altında, 36 yıl gibi kısa bir sürede Polonya halkı — Sovyetler Birliği'nden dev yardımlarla — gelişmiş sosyalist toplumu kurmayı başardı.

Bugün Polonya, yüksek üretkenliği olan maddi ve teknik temele sahip modern bir toplumdur. Bugünün Polonya'sı üretimde ve yaşamın genel niteliği açısından, dünyanın eski kapitalist ülkelerinden çoğunu geçmiştir. Modern kentler ve kasabalar, dev apartman kompleksleri ve endüstri işletmeleri, okullar, hastahaneler, yollar, köprüler ve barajlar kurmuştur. Modern bir enerji dayanağı ve ulaşım endüstrisi

vardır.

Bugünün Polonya'sındaki sorunlar ve zayıflıklar — tüm sosyalist ülkelerde olduğu gibi — olgun sosyalizmin henüz son aşamasına varmamış olmasının ışığında görülmelidir. Gelişme süreci içinde olan bir toplumsal düzendir. Yeni bir toplumsal-ekonomik sistem inşa ederken her zaman bazı deneme-sinama etkenleri vardır.

Ne var ki, Polonya'daki sosyalizmin özgül yanları, aynı zamanda özgül zayıflıkları vardır.

Polonya'da sosyalizm hâlâ, tarımının kollektifleştirilmesi gibi ciddi sorunlarla yüz yüzedir. Hâlâ kilise-devlet ilişkileri sorununu çözmek zorundadır. Ve kendi düzeyinde, Polonya daha yüksek bir sosyalist bilinç düzeyinin gelişmesinde özgül sorunlarla karşı karşıyadır.

Bunları ilerde daha ayrıntılı tartışacağız.

Böylece, eleştirel bir değerlendirme şu sırada yerinde ve gerekli olduğu halde, bazen özel zayıflıkların eleştirilerinin, sosyalizmin inşası sırasındaki büyük ve tartışmasız kazanımları gölgediğini aklıda tutmalıyız. Bunun olmasına izin vermek sosyalizmin düşmanlarına, sosyalist Polonya'nın düşmanlarına yardım olurdu.

Kime karşı grev?

Polonya'daki grevleri tartışırken, aklıda tutmalıyız ki grevlerin sayısı yüksekti ve grevler ciddi sorunlar yarattı, ama yine de 15 milyon üyeli Polonya işçi sınıfının büyük çoğunluğu greve çıkmadı. Polonyalı işçilerin çoğunluğu işlerinin başında kaldılar. Bu ekonomik zararın boyutlarını büyük ölçüde sınırladı ve iç barışın tutulmasını sağladı.

Burada şuna işaret etmek isterim ki sosyalist bir toplumda herhangi bir grev gerçek anlamda bir çelişkidir. Olağan koşullarda grev gerekli değildir çünkü yönetimle işçiler aynı saftadırlar. Üretim araçları kamu mülkiyetindedir. Bunlar tüm işçilerin ve halkın mahdududur. Tüm üretim herkesin ortak iyiliği ve refahı içindir. Özel şirketler ve özel kârlar yoktur. İşyeri yönetimiyle işçiler arasında sınıf çelişkisi yoktur. Tüm kârlar, üretilen tüm zenginlik yaşam standartlarını iyileştirmeye ve bütün halkın kültürel ve moral gereksinimlerini doyurmaya gider.

Böylece grev olduğunda, bir bakıma işçiler kendi kendilerine karşı, kendi çıkarlarına karşı grev yapıyorlar. Anlaşma pazarlık edilirken, pazarlık karşıtlar arasında değil, karşılıklı sorunlar, karşılıklı çıkarlar, karşılıklı yararlar ve dolayısıyla karşılıklı çözümler hakkında tartışmadır.

Bir grev olduğunda temel neden ya işyeri yönetiminin anlayışsızlığı ya da işçilerin sosyalist bilinç eksikliğidir. Polonya'daki durumda öyle görünüyor

ki iki tarafta da anlayışsızlık var.

Durumu daha da patlayıcı yapan, işyeri yönetimindeki insanların, Parti ve sendika yöneticilerinin işçilerle ilişkisinin yokluğu, haberleşmelerinin olmayışdır. Bu halkın eksikliği yüzünden, patlamaları önlemek için düzeltici önlemler zamanında alınmadı. Açık ki, işçiler — doğru ya da yanlış olarak — şikayetlerine dikkat çekmek için güçlü ve canlı önlemler almaktan başka alternatiflerinin olmadığını düşünene kadar geçen zaman içinde gerilim ve kızgınlık biriktirildi.

Bağımsız sendikalar istemi, işçilerin düş kırıklığı ve var olan sendikaların yöneticilerine güvensizliği çerçevesi içinde görülmelidir. Aynı zamanda, Polonya toplumunun sosyalist yapısından bağımsız sendikalar istemedikleri de unutulmamalıdır. Grevler ve grev yöneticilerinin, devletin sosyalist karakterine ve temeline karşı grev yapmadıklarını kesin bir açıklığa kavuşturdukları gerçeğini dikkate almak en önemlisidir. Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin (PBİP) yönetici rolünü hiçbir biçimde yadsımıyor ve kabul etmemelik etmiyorlardı. Şikayetlerinin, Polonya'nın varolan sosyalist yapısı içinde giderilmesini istiyorlardı.

Bu, hem içteki hem dıştaki anti-sosyalist öğelerin gerçekten çok uğraşmalarına rağmen böyleydi. Bu anti-sosyalist öğeler CIA'nın, dünya çapında karşı-devrimci güçlerinin ve özellikle Batı Almanya'dan çalışanlarının yıkıcı eylemlerini içeriyordu.

Bu gerici güçlerin, sosyalist dünyanın dengesini bozmaya, tek tek sosyalist ülkeleri sosyalist yoldan ve sosyalist yörüngeden çıkarmaya yönelik uzun-erimli bir stratejisi var. Polonya'dan ya da sosyalist ülkelerin herhangi birinden vazgeçmiş değiller. Ama şimdi Polonya'nın kapısı içinde bir ayaklarının olduğunu düşünüyorlar. Yani karşı-devrimci, yıkıcı çabalar sürecektir hatta turmanacaktır.

Bu, Polonya yönetiminin ve özellikle sendika yönetiminin, çok gerçek iç zayıflıklarını ve yanlışlarını yadsımak, ya da herhangi bir biçimde küçümsemek değildir. Bu zayıflıklar ve yanlışlıklar, sendika yönetiminin kendisinin çoğu zaman demokratik olmayan yöntemlerle seçilmesi olgusunu da içeriyor. Yine de, bu noktada şuna işaret etmek isteriz ki, tekelci çevrelerin ve onların ideologlarının, AFL-CİO yönetiminin tüm propagandası, iftirası ve yalanları Polonya'da sendikaların ileri rolünü yadsıyamaz.

Polonya'nın ikiyüzlü "dostları"

Sosyalist ülkelerdeki sendikaları ve sendikal hakları kapitalist ülkelerdekiyle karşılaştırmak güçtür çünkü Amerikan işçileri böyle geniş toplumsal

hakları düşleyemezler bile. Yasaların kendi haklarını korumasını düşünemezler bile.

Bildiğimiz gibi, Birleşik Devletler'de işçiler küçük yararlar için bile, çalışma koşullarında her bir ivileşme için, yaşam standartlarında her bir ilerleme için, her bir ücret artışı için tekel şirketleriyle savaş yürütmek zorundadırlar. Amerikan işçileri grevdeyken, Polonya işçileri gibi tam ücretlerinin ödenmesi düşüncesini aklarına bile getirmezler. ABD işçileri, Taft-Hartley ve Landrum-Griffin Yasaları gibi işçi düşmanı yasalarla, bir dizi iş hakkı yasalarıyla ve sendika örgütlemeye ve grev hakkına olabilen her türlü engelle ablukaya alınıyor, kısıtlanıyor ve sakatlanıyorlar.

Tekelci çevrelerin, Carter ve Reagan'ın ve üst sendika yönetiminin Polonya'daki grevleri desteklemesi ikiyüzlülüğün doruğundan başka bir şey değildir. Bunlar Birleşik Devletler'deki ya da öteki kapitalist ülkelerdeki grevleri hiçbir zaman desteklememişlerdir. Ama sosyalist ülkelerde, o da seyrek, grevler oldu mu, bunlar grev gözcülüğünü ilk üstlenmeler oluyor.

Anti-sosyalist güçler gerçek güdülerini, Polonya işçilerinin insan ve sendikal haklarını düşünüyorlarmış gibi ikiyüzlü tumturaklı sözlerle saklıyorlar. En gerici güçlerin bile anti-sosyalist amaçlarını saklama gereğini duymaları ilginçtir. Polonya işçilerinin açık anti-sosyalist eleştiriyi hoş karşılamayacaklarının, arka kapıdan kabulüdür.

AFL-CİO'nun başkanı Lane Kirkland bile, "Polonya İşçilerine Yardım Fonu" kurmak için AFL-CİO sendikalarına yaptığı çağrıda, AFL-CİO yönetiminin bildirilerini ve hareketlerini savunmak zorunluluğunu duydu: "AFL-CİO... Polonya işçilerinin grevlerine ... karşınadı". Ve çağrısının anti-sosyalist amaçlarını gizlemek için, Polonya'nın sosyalist sistemine herhangi bir saldırıda bulunmadıklarını açıklamak zorunda kaldı:

"Polonya dahil, dünyadaki herhangi bir başka ülkede, kapitalist, komünist ya da ne olursa olsun egemen ekonomik, sisteme saldırmak, onu zayıflatmak ve sorguya çekmek bizi ilgilendirmiyor. AFL-CİO'yu ilgilendirdiği kadartıyla bizim kavgamız, üretim aletlerine ve araçlarına kim sahip gibi sorunlara hiçbir biçimde ilişkiniz değildir. Bizi bu gerçekten ilgilendirmez."

Kirkland, tek ilgisinin "sistemin hümanistleşmesi" olduğunu ve bunun "barış... detant... uluslararası normal, yapıcı ilişkiler kurma davasına hizmet" edeceğini iddia ediyor.

Böyleyse, o zaman neden AFL-CİO yönetimi, bir kuşak boyunca, Birleşik Devletler dahil, kapitalist ülkelerdeki hiçbir grevi desteklemedi? Güney Afrika ve Şili işçileri için ve hatta, burada sık sık

uzun çetin grev savaşlarına, hem de çoğu zaman grev fonunun yardımı olmadan katılan işçiler için neden grev fonu çağrısı yapmadılar? Ve Lane Kirkland, şişirilmiş askersel bütçelerin, savaş üretiminin ve Sovyetler Birliği'ne askersel üstünlüğün bu en açık savunucularından biri, ne zamandan beri "barış, detant ve uluslararası normal, yapıcı ilişkiler" in savunucusu oldu? ABD emperyalizminin saldırgan siyasetlerine destek, "uluslar arasında yapıcı ilişkilere" götürmez.

İşin doğrusu şu ki teknelci sermaye ve onun işçi kuklaları, Polonya'nın toplumsal-ekonomik sistemini, Polonya toplumunun siyasal ve toplumsal temelini zayıflatmak için her sorunu, her zayıflığı, her yanlış sömüreceklerdir.

Yanlışların kaynakları

Peki o zaman, Polonya'daki grevlerin ve rahatsızlıkların gerçek, temelde yatan nedenleri hakkında doğru nedir?

Şu gerçektir ki tek bir neden yoktur. Her etken kendi içinde ve kendi başına patlamaya neden olmazdı. Olayları patlama noktasına getiren belli sayıda etkenin biraraya gelmesi, birbirine geçmesidir.

Nedenler, çoğunlukla iç yerli sorunlardır ama bazı dış etkenler de vardır. Yabancı karşı-devrimci güçlerin işbaşında olduğundan kuşku olmasa da, temel olarak sorunlar içerdedir.

Zayıflıklar ve yanlışlar herhangi bir kötü niyetin ürünü değildir. Gerçekte, Polonya'nın yönetiminin yanlışları en iyi niyetlerle ortaya çıkıyor. Ve ilginçtir ki, bunlar geçmişte çeşitli sosyalist ülkelerde belirmiş zayıflıklardır.

Polonya yöneticilerinin niyeti, yaşam standartlarını ve bununla bağlı olarak halkın genel refahını yükseltebilmek için modern bir endüstriyel ekonomik temel inşa etmekte ve etmektedir. Bu güdünün kötü bir yanı yoktur. Hayranlık uyandıran bir şeydir. Gerçekte, bu her sosyalist toplumun ve her komünist partisinin sonul ve en yüce amacıdır.

Ne var ki, böyle bir yaklaşım ve ona eşlik eden siyasetler ve uygulamalar, gerçeğin aşamalarını atlamaya, ekonomik ve toplumsal açıdan gerçekçi ve olanaklı olanı görmezlikten gelmeye kalkışmamalıdır. Eğer sonu sarsıntı ve dengesizlik yaratan siyasetlere varıyorsa, niyetlerin ne kadar iyi olduğu hiç fark etmez.

Öznel etkenler, nesnel gerçekliğin değerlendirmesini aştığı ve egemenliğine aldığı zaman, dengesizlikler kaçınılmaz olarak çıkaracaktır. Polonya'da gerçekçi olmayan bir yaklaşım sonucunda, işçilerin ve halkın hızla artan özelemleri ve bekleyişleriyle toplumun üretici kapasitelerinin bunları doyurma yeteneği arasında dengesizlik doğdu. Planlar, proje-

ler ve ekonomik kararlarla ekonominin bunları uygulamaya sokma yeteneği arasında çarpıklık gelişti.

Ekonomik büyümenin güdümlü hızlandırılması ve endüstrinin geniş modernizasyonu ile bunları uygulamak için gerekli, ekonomik, bilimsel ve teknik tabanın kaynakları, fonları ve olanakları arasında bir dengesizlik doğdu. Bu dengesizlikler Polonya'da somut olarak nasıl gelişti?

Özellikle 1970'den sonra, Polonya yönetimi hızlı endüstrileşmeye yönelik büyük bir girişim yaptı. Bu girişim büyük ölçüde kredilere dayanıyordu. Sovyetler Birliği'nden krediler çok düşük faizle verilmektedir. Ancak Amerikan, Batı Alman, İngiliz ve Fransız bankalarının verdiği krediler kısa erimli ve çok daha yüksek faizlidir.

Polonya'nın kapitalist ülkelere toplam borcu 20 milyar doların üstüne çıktı. Bu kredilerin yalnızca faizi yılda 2 milyar dolar tutuyordu. Polonya'nın ihracat gelirinin üçte birinden fazlası, geçmiş kredi faizlerini ödemeye gidiyordu. Kapitalist bankaların bu kredilere hangi gözle baktıkları ve ne yönde kullandıkları konusunda bir fikir vermek için geçenlerde *New York Times* gazetesinde çıkan bir yazıdan alıntı vereyim:

"Geçen yılın (1979) başlarında gerçekleştirilen önemli bir girişimle, Polonya hükümeti Batı bankalarına daha fazla ekonomik veri vermeyi kabul etti. Kredilerin geri ödenmesini sağlayacak paranın verilmeye devam etmesi için güven artırıcı bir düzenleme olarak gerçekleştirilen bu anlaşmayla, ayrıca ekonomik veriler daha hızlı da aktarılacaktı. Elde edilen bu daha etkin denetleme, bankalara Polonya'nın ekonomik siyasetinin karışımında değişiklikler dayatma olanağı tanımıştır. Bankalar bir süredir döviz rezervlerini artırmak yerine tüketim artışına yol açan yiyecek sübvansiyonu gibi önlemlere Polonya'lıların getirdiği vurgudan hoşnut değiller... Grevlere yol açan et fiyatlarını artırma kararı son kredi görüşmelerinde Batı bankalarının dayatmaları sonucunda alınmış olabilir."

Anlaşılan, kredi üstüne kredi bindirilmesi belli bir noktadan sonra yarardan çok zararlı olmaya başladı. Yeni kredilerin giderek artan bir oranı eskilerin faizini ödemek için kullanılıyordu.

Kredilerin büyük bölümü tahıl ve diğer yiyecek maddelerinin ithaline ve yeni endüstriyel fabrika, alet, makina ve öteki üretim araçlarını ödemeye gidiyordu. Dev yeni işletmelerin ve endüstrilerin bu kredilerin masrafını karşılayacağı sanılıyordu. Ancak ödeme zamanı geldiğinde bu fabrikaların birçoğu hâlâ üretime geçmemişti.

1970-1975'i kapsayan beş yıllık bir

sürede Polonya'nın fabrika ve makina yatırımları iki buçuk katı arttı. Şimdi apaçık ki, böyle büyük bir gelişme hızı, Polonya'nın gerçeklerini, gerçek olanaklarını ve potansiyelini doğru olarak yansıtmıyordu.

Bu durumu gidermek için Polonya hükümetinin başvurduğu önlemlerden biri, et ürünlerine devlet sübvansiyonunu kaldırmak oldu. Bu da tüketim malları fiyatlarının artmasını getirdi. Grevlerin patlak vermesini yol açan doğrudan etken bu oldu.

10 yıllık bir süre içinde işçi ücretleri %109 artırılırken, işçilerin üretkenliği %58 oranında arttı. Üretkenlikteki bu artış çok iyiydi. Ancak işçi ücretlerindeki %109'luk artışı karşılayacak denli iyi değildi. Ayrıca ücretler piyasada bulunan tüketim mallarından daha hızlı artıyordu. Burada yine iyi niyetle hareket edildiği açıktır.

Ücret artışlarına maddi özendirici gözüyle bakılıyordu. Sosyalist toplumda maddi ve moral özendiricilerin iyi dengelenmiş bir karışımına gereksinim vardır. Sosyalist kişilik geliştikçe moral özendiricinin oynadığı rol giderek artan bir çekici güç olur.

Nesnel ile öznel arasındaki denge

Sosyalist ekonominin uzun süre bu tür dengesizliklerle işleyemeyeceği bugün artık açıktır. Ücretler ve üretim arasında, krediler ve üretim arasında denge sağlanması gerekir. Tüketicilerin talebiyle malların gerçekteki arzı arasında büyük bir fark olmamalıdır. Birikim fonu borçlarının ödenmesi, endüstrinin genişletilmesi ve modernleştirilmesi, yeni inşaatlar ve gerekli rezervlerin biriktirilmesi için gerekli bir fondur. Birikim fonuyla, tüketim fonu, yani halkın belli bir yılda maddi ve kültürel gereksinimlerini karşılamak için kullanılacak kaynaklar arasında dengeli bir orantı olmalıdır.

Başka bir deyişle, bugünkü yaşam standartlarını iyileştirme hedefiyle yarınki hedefleri birleştirmenin gerçekçi, nesnel bir değerlendirmeye dayanan rasyonel bir yolu olmalıdır. Yalnızca içinde bulunulan mali yılda değil, gelecekte de halkın maddi ve kültürel gereksinimlerini daha iyi karşılama biçimindeki yüce hedefi dengelemenin rasyonel bir yolu olmalıdır. Böylece sosyalizmde toplumsal üretim ile onu gerçekleştirmek için kullanılacak araçlar canlı bir bütün oluşturmalıdır.

Öznel etkenlerin, ekonomide insan iradesinden bağımsız olarak oluşan nesnel ekonomik koşulların önünde koşmasını sağlayacak etkili yöntemler her zaman bulunmalıdır.

Ekonomik planlama ve yöneticilik, nesnel süreçlerin, eğilimlerin ve büyüme ve genişleme için varolan olanakların

değerlendirilmesine dayandırılmadır.

Bunu gerçekleştirebilmek için sosyalist toplum, planlama, işletmecilik, yöneticilik ve uygulamada her düzeyde yığınsal katılım ister. Sürekli tartışma, görüşme ve bilgi alışverişi sağlanmalıdır. En başta fabrika düzeyinde işçilerin karar alma sürecine etkin katılımı olmalıdır. Yöneticiliğe, iş ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine, hem üretimi geliştirmek, hem de toplumsal kültürel amaçlar ve parasal özendirici için kaynakların kullanılmasına ilişkin sorunlarda karar alınırken işçiler derinden katılmalıdır. Sosyalist demokrasinin, demokratik merkezîyetçiliğin en derin anlamı burada yatar. Polonya'da bu canalcı halka zayıftı.

Kimileri şöyle bir soru soruyor: İyi niyetler ve maksimum endüstrileşme girişimi neden gerçeklerden kopty? Bir nedeni iyi, sağlam planlama eksikliğidir. Diğer bir nedeni, kimi önel isteklerin, gerçekte uygulanamayacak ekonomik planlama ve kararlarda yansımalarıdır. Diğer bir deyişle, önel düşler, nesnel olanakların önüne kondu. Ve de bu gerçekçi olmayan iyi niyet büyük, ölçüde gerçekçi olmayan bir ulusçulukla besleniyordu.

Polonya'daki olumsuz gelişmeleri etkileyen diğer etkenler şunlardır: Olağanın altında hasatlarla yol açan sert kuraklıklar; hammadde ve tahl ithalinde karşılaşılan sorunlar ve bu ürünlerdeki fiyat artışları; Polonya'nın OPEC ülkelerinden aldığı petroldeki fiyat artışları. Kapitalist ülkelerdeki ekonomik bunalımlar Polonya'nın ihracat gelirlerini olumsuz yönde etkiledi. Bütün bunlar Polonya'daki krizi yaratmada birleşen etkenlerdi.

Sosyalist bilince duyulan gereksinim

Yukarıda anlattığımız gelişmeler, Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin bugün ele aldığı ve tartışmakta olduğu bir sürü başka cansıkıcı sorunu su yüzüne çıkardı. Bunlar arasında maddi özendiricilere fazlaca güvenme ve ideolojik alandaki ilerlemeyi kendiliğinden bir gelişmeye bırakma eğilimi sayılabilir.

Sosyalist ekonomik sistemin insanların nasıl düşüneceğinin maddi temelini yarattığı doğrudur. Ama ondan sonra sosyalist düşünce tümüyle otomatik olarak ya da kendiliğinden gelişmez. Ve de ideolojik gelişmeler, bu durumda sosyalist bilinç, daima ekonomik alandaki gelişmenin gerisinden gelir.

Sosyalizmi kurma döneminde maddi özendiriciler zorunlu olarak önemli bir rol oynar. Ancak bunlar sürekli ve tutarlı eğitimin, yaşamın ideolojik ve siyasal alanlarında savaşımın yerini tutamaz. Ulusal onura seslenmeler de yeterli değildir.

60 yıllık reel sosyalizmi kurma

deneyimi göstermiştir ki, sosyalizmin ekonomik yapısını kurma sürecinin yanısıra başka bazı paralel süreçler de işlemek zorundadır. Bunlardan en temel olanlardan biri, halkın giderek daha büyük kesimini, planlama, işletmecilik, ve özellikle de yönetim ve karar alma süreçlerine çekme savaşımıdır.

Bu, halk örgütlenmelerinin, özellikle de sendikaların rolünü ve sorumluluklarını sürekli artırarak yapılmalıdır. Hep artan sayıda insan, yaşamın her alanındaki sorunlara çözüm bulma sürecine çekilmelidir. Yalnız tartışma, görüşme ve fikir alış-verişine çekilmeleri yetmez. Asıl, karar alma sürecinin tam ortağı, ayrılmaz bir parçası olabilmelidirler. İktidar yapısının, yönetim aygıtının parçası olabilmelidirler. Bu, sosyalist demokrasinin yığın tabanını genişletme sürecidir.

Polonya'da bu alanda gerçekten bazı zayıflıklar olduğu anlaşılıyor. Bir yandan maddi özendiricilere fazla vurgu, öte yandan ideolojik savaşımında zayıflıklar olduğu zaman sosyalist bilincin gelişmesinde bir yavaşlama görülür.

Halk, güçlükleri ve sorunları bunların nasıl ve neden çıktıklarını tam olarak ve derinine anlamamıştır. Her gelişme aşamasının sınırlarını bilmelidir. Ancak o zaman çözümler için, bunların uygulanması için yürekten savaşmaya hazır ve gönüllü olacaktır.

Sosyalist bilince temelinde gelişen sosyalist kişilik ancak inatçı ve yorulmaz bilmez savaşım sonucu oluşur. İdeolojik savaşım olmaksızın sosyalizmin hiçbir aşamasında böyle bir kişilik çıkmaz. Doğaldır ki, sosyalist yaşantı,

sosyalist bilinç bir gecede oluşmaz. Yeni bir yaşantı, yeni düşünme stilleri kurmak eski alışkanlık ve geleneklere, geçmişten devralınan kafa yapısına karşı karmaşık ve uzun bir savaşım gerektirir.

Yeni toplum — kamu mülkiyeti temelindeki yeni toplumsal-ekonomik sistem ve bu temelde yükselen toplumsal ilişkiler (ki bunlar karşıt, düşman sınıflar arasındaki uzlaşmaz çıkar çelişmesini yokeder) — sosyalist bilincin nesnel temelini döşer. Yeni fikirleri, yeni sosyalist ilişkilerin çıkışı körükler.

Sosyalizm emeğe karşı yeni tutumların ve yeni moral ölü ve hedeflerin temelini döşer. Ancak bunlar sürekli savaşım olmadan çeşitli düzeylerde yetiştirilmeden, büyüyüp gelişemezler.

Polonya'da çiftliklerin %70'inin hâlâ özel ellerde işletilmekte olması, yalnız tarımsal üretimi değil, sosyalist kişiliğin gelişmesini de frenliyor.

Açıktır ki, siyasal ve ideolojik savaşım yürütülmeden, tek başına maddi özendiriciler, kolektif ve devlet çiftliklerine dönüşümün çok yavaş yürümesini sürdürecektir. Büyük ölçekli sosyalist tarımın modernleştirilmesinin tek temeli ise kolektif ve devlet çiftlikleridir.

Polonya'da Katolik Kilisesi yalnız dinsel değil, aynı zamanda ideolojik bir güçtür. Bilinçli bir savaşım yürütülmeden onun ideolojik etkisi azalmayacaktır. Polonya'da Parti'nin, PBİP'ne güven ilişkilerini yeniden kurmak zorunda olduğunun söylenmesi, en ciddi bir özleştiridir. Ve doğal olarak, daha baştan halkın neden güvenini yitirdiği sorusu vardır. Yöneten kişilerin değiştirilmesi buna yardımcı olur ama kendi içinde ve tek başına o güven yeniden kurulmasına varmaz.

Sosyalist bir toplumun kesin bir avantajı vardır, yanlışları düzelterek ve zayıflıklardan kurtulacak araçları ve yapısı vardır. Bu, işçiler, Parti, sendikalar ve hükümet arasındaki ilişkilerin yapısal çelişkilere dayanmaması, bu ilişkilerin işçi ile patron arasında olmaması ve karşılıklı çıkarların sosyalist toplum kuruculuğunu sürdürerek karşılanması yüzündendir.

Sonuç

Kapitalist ideologlar, Polonya işçilerinin ve halkının sosyalist yoldan çıkacağını düşünerek, mezarlıkta ıslık çalıyorlar. Polonya değişiklikler yapacak ve daha birçok yanlış düzelterek. Ama hiçbir zaman yapmayacağı bir yanlış, sosyalist gelişme yolundan geri dönmektir.

Polonya'daki grevlerin olumsuz gelişmeler olduğundan kuşku yoktur. Ama tersine dönüştürülüyorlar çünkü Parti, sendika yöneticileri ve hükümet gerekli dersleri çıkarıyorlar.

Sosyalizm üstün gelecektir!

